

into account the best practices of the world's leading countries in the field of social policy. This will address a number of issues related to addressing the issue of education, employment, integration of persons with disabilities into the environment and the realization of their capabilities and abilities. However, it should be noted that for our country, the implementation of inclusive education requires a well-considered approach, since integration processes in the training of students with special educational needs in the countries of the Post-Soviet space have some specificity, they develop under the conditions of special socio-cultural status, taking into account the positives and achievements of special education.

Key words: inclusion, inclusive education, individuals with special needs, individuals with disabilities, higher educational establishments.

УДК 37.013.3

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)/2-91-93

Мартин Оксана Михайлівна,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ШВЕЦІЇ

Стаття присвячена питанню ролі педагогічної практики у становленні майбутнього вчителя у Швеції. Виявлено, що успіх педагогічної практики залежить від вибору базової установи, оптимальної реалізації найдосконаліших методів і прийомів роботи в конкретних умовах, методичного рівня й майстерності педагогів-практиків, які особистим прикладом активізують творчу самостійність студентів у виконанні педагогічних завдань освітньої діяльності, допомагають формуванню сумлінного ставлення до роботи, відповідальності, цілеспрямованості.

Ключові слова: партнерська школа; професійна підготовка, педагогічна практика, професійно-педагогічна спрямованість, теоретична підготовка.

Постановка проблеми. Одним з ефективних шляхів оновлення професійної підготовки майбутнього спеціаліста є вдосконалення форм та методів навчання на засадах використання позитивного досвіду провідних країн світу, зокрема Швеції, яка є лідером в освітній галузі. Зміни в освіті цієї країни відбувалися поступово, зберігаючи історично складені національні традиції освіти, модернізували її відповідно до сучасних вимог. У результаті було створено своєрідну високоефективну систему педагогічної підготовки, що увібрала в себе як національні традиції, так і кращі зразки європейської вищої освіти [2].

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Законодавчі, нормативні та звітні документи РЕ та ЄС з освітньої політики, наукові праці дослідників [1] демонструють особливий інтерес до педагогічної науки, зокрема до підготовки майбутніх педагогів в процесі практичної діяльності. Вітчизняними науковцями практична підготовка майбутніх педагогів розглядається як надійна основа для швидкої адаптації фахівців до конкретних умов педагогічної діяльності, оскільки вона є мікроаналогом професійної діяльності вчителя. Н. Кошарна, досліджуючи особливості професійної підготовки майбутніх вчителів в університетах Швеції підкреслює значну увагу шведського суспільства до педагогічної практики, яка формує індивідуальний стиль майбутньої професійно-педагогічної діяльності [2], до досвіду формування співвідношення теоретичних і практичних курсів навчання, організації педагогічної практики, можливостей вільного вибору навчальних курсів, розширення можливостей самостійної роботи студентів.

Мета статті: характеризувати досвід організації педагогічної практики у професійній підготовці вчителів у Швеції.

Результати дослідження. Як свідчить досвід підготовки вчителів у системі вищої освіти Швеції, інтеграція споріднених дисциплін у вищій школі має на меті: оптимальну підготовку фахівців відповідно до потреб і вимог суспільства; забезпечення мобільності випускника на період його професійної діяльності; підвищення дидактичної ефективності процесу навчання [3].

Аналіз програм підготовки вчителів в університетах Швеції дозволив зробити висновок про те, що при вивченні методичних та спеціальних предметів, у межах яких має відбуватися формування в майбутніх учителів провідних професійних компетенцій, питання оволодіння студентами педагогічними вміннями окремо не ставиться, основний акцент припадає на оволодіння знаннями. Формування педагогічних вмінь передбачено здійснювати лише в період педагогічної практики. Очевидно, що вона містить у собі найбільш широкий арсенал засобів для формування педагогічних вмінь, їх систематизації та вдосконалення, але деякі елементи цих вмінь можна сформувати й у процесі аудиторного навчання, на що

раціонально було б звернути увагу в програмах дисциплін усіх циклів [6].

Як засвідчує аналіз діяльності провідних шведських університетів щодо організації та проведення занять педагогічної спрямованості, така робота студентів сприяє формуванню низки значущих для професійної діяльності вмінь, серед яких слід назвати вміння співвідносити матеріал науки, що вивчається, зі змістом програми шкільного курсу; передбачати труднощі, що можуть виникнути в школярів під час засвоєння певних тем навчального матеріалу; здійснювати контроль своїх дій та дій учнів; організовувати різні форми занять з предмету викладання; створювати проблемні ситуації, формувати пізнавальне протиріччя; зрозуміло, чітко, дохідливо пояснювати навчальний матеріал; обирати методи педагогічного впливу та обґрунтовувати їх вибір (у шведській практиці це вміння дослівно перекладається як «вміння рефлексувати власні знання або досвід професійної діяльності») тощо [2].

У системі педагогічної підготовки вчителів у шведських університетах чітко простежується перехід від інструктивних до конструктивних форм навчання, де центральне місце в процесі навчання займає студент. Заняття організовуються таким чином, щоб навчання було орієнтоване на активне використання засвоєного матеріалу. Шведська вища педагогічна освіта формує педагога-професіонала, здатного працювати в сучасному суспільстві та розв'язувати складні педагогічні задачі. Саме тому студент повинен стати суб'єктом навчання, який сам обирає види навчальної діяльності, зокрема виробничої практики, відповідно своїх можливостей і потреб та успішно реалізує свої теоретичні знання на практиці та відповідає за результати своєї педагогічної діяльності [3].

З огляду на зазначене вище, варто звернути увагу на вдосконалення самостійної пізнавальної діяльності студентів завдяки звуженню меж аудиторної роботи, що виконується під керівництвом викладача; зменшення кількості навчальних годин, відведених на лекційні, семінарські та практичні заняття та збільшення за цей рахунок часу для самостійної пізнавальної діяльності студентів; розробці навчально-методичного комплексу з кожної дисципліни, орієнтованого на самостійне оволодіння студентами значної частини матеріалу; упровадження системи консультативної допомоги майбутнім учителям щодо опрацювання першоджерел та навчальної літератури; надання широкого кола індивідуальних навчально-дослідних завдань на підставі вивченого самостійно матеріалу; започаткування практики презентації студентами змісту опрацьованих посібників та підручників.

Вагомим чинником якісної організації самостійної

пізнавальної роботи студентів є ретельна перевірка та оцінка її результатів у межах занять з групою студентів чисельністю не більше 10 осіб (у Швеції існує усталена практика комплектування груп по 6-7 осіб), де існують усі можливості для об'єктивної, цілеспрямованої, неспішної консультативно-контролюючої діяльності викладачів. Пізнавальна діяльність майбутніх учителів, організована подібним чином, забезпечує їх якісну теоретико-практичну підготовку. Разом із тим, процес формування вчителя-професіонала у системі вищої освіти є проблемою комплексною, що охоплює велику кількість ланок професійно-педагогічної підготовки. Не можна ігнорувати той факт, що успішна педагогічна діяльність потребує формування, вироблення й удосконалення практичних умінь та навичок, яке здійснюється протягом педагогічної практики [2].

Саме фахова педагогічна практика відіграє виключно важливу, в кінцевому рахунку визначальну роль у формуванні в студентів – майбутніх учителів – вмінь та навичок педагога-професіонала. У процесі практичної діяльності студенти застосовують набуті науково-теоретичні знання (зокрема з дидактики, теорії виховання та окремих методик) у безпосередній педагогічній діяльності. Окрім цього це є обов'язковою умовою свідомого та глибокого засвоєння студентами самої педагогічної науки.

Таким чином, педагогічна практика на рівні з іншими формами підготовки майбутнього вчителя сприяє формуванню низки комплексу знань та вмінь, які засвідчують його готовність до педагогічної діяльності. Успіх педагогічної практики залежить від

вибору базової установи, оптимальної реалізації найдосконаліших методів і прийомів роботи в конкретних умовах, методичного рівня й майстерності педагогів-практиків, які особистим прикладом активізують творчу самостійність студентів у виконанні педагогічних завдань освітньої діяльності, допомагають формуванню сумлінного ставлення до роботи, відповідальності, цілеспрямованості. Саме ці чинники багато в чому визначають професійну придатність майбутнього спеціаліста. Турбота про якісне проходження майбутніми вчителями педагогічної практики спонукає навчальні заклади налагоджувати партнерські стосунки між університетами й загальноосвітніми школами у справі підготовки майбутніх фахівців та їх подальшого професійного розвитку на постійній основі шляхом розробки методологічних, загальнотеоретичних та організаційно-управлінських аспектів такої співпраці [2].

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Процеси глобалізації та інтеграції, розширення міжнародного ринку праці, необхідність мобільності педагогічних кадрів актуалізують формування професійних компетенцій майбутніх учителів, які будуть впливати на соціалізацію молоді. Врахування позитивних елементів досвіду педагогічної підготовки вчителів у системі вищої освіти Швеції дозволить підвищити результативність педагогічної діяльності та педагогічної практики як завершальної ланки професійної готовності фахівця. Подальші дослідження вбачаємо у порівняльному аналізі освітніх програм, які дають можливість покращення професійної підготовки майбутніх учителів в європейському освітньому просторі.

Список використаних джерел

1. Вовк Л.П. Історія освіти і педагогіки в загальній, методологічній і професійній культурі майбутнього вчителя: посібник-коментар із пропедевтики вивчення історії педагогіки / Л.П. Вовк ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту раїни України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 331 с.
2. Кошарна Н.В. Вища педагогічна освіта Швеції у контексті національної розбудови освіти (кінець XX – початок XXI століття) / Н.В. Кошарна // ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Додаток 1 до Вип. 31, Том VII (49): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2013. – 550 с. – С. 29-37.
3. Кошарна Н.В. Організаційно-педагогічні умови запровадження європейських стандартів педагогічної підготовки вчителів в Україні (на прикладі Швеції) / Н.В. Кошарна // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Дод. 4 до Вип. 31, Том IV (12): Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». – К.: Гнозис, 2014. – 384 с. – С. 113-119.
4. Arfwedson G. Didaktik for lärare (Didactics for teachers), 4th edition / G. Arfwedson. – Stockholm: HLS Forlag, 1995. – 138 p.
5. Holmberg O. Partner Schools / Olle Holmberg // Journal Malmo School of Education. – 2003 (May 13). – 4 p.
6. Linde G. The Meaning of a Teacher Education Reform: national story – telling and global trends in Sweden / Goran Linde // European Journal of Teacher Education. – Vol. 26. – № 1, 2003. – P. 109-122.
7. Lindström M. Changes in teacher education in Sweden in the neo-liberal education age: Toward an occupation in itself or a profession for it self? / Margareta Nilsson Lindström, Dennis Beach// Published online: 01 Sep 2015, Article: 27020, DOI:10.3402. – Published online: 01 Sep 2015 [e-resource]: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/edui.v6.27020>.

References

1. Vovk L.P. (2012) Istoriia osvity i pedahohiky v zahalnyi, metodolohichnyi i profesiinii kulturi maibutnoho vchytelia: posibnyk-komentar iz propedevtyky vyvchannia istorii pedahohiky [History of education and pedagogics in the general, methodological and professional culture of future teacher :manual- comment from propedevtical of teaching of history of pedagogics]; Min-vo osvity i nauky, molodi ta sportu rainy Ukrainy, Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova. K.: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova. 331 s.
2. Kosharna N.V. (2013) Vyshcha pedahohichna osvita Shvetsii u konteksti natsionalnoi rozbudovy osvity (kinets KhKh – pochatok KhKhI stolittia) [Higher pedagogical education in Sweden in the context of national education development (end of XX - beginning of XXI century)]. DVNZ «Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhorii Skovorody». – Dodatok 1 do Vyp. 31, Tom VII (49): Tematychnyi vypusk «Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtatsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru». K.: Hnozys. 550 s. S. 29-37.
3. Kosharna N.V. (2014) Orhanizatsiino-pedahohichni umovy zaprovadzhennia yevropeyskykh standartiv pedahohichnoi pidhotovky vchyteliv v Ukraini (na prykladi Shvetsii) [Organizational and pedagogical conditions for the introduction of European standards for teacher training in Ukraine (for example Sweden)]. Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhanyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhorii Skovorody». Dod. 4 do Vyp. 31, Tom IU (12): Tematychnyi vypusk «Mizhnarodni Chelpanivski psykhologo-pedahohichni chytannia». K.: Hnozys. 384 s. S. 113-119.
4. Arfwedson G. (1995) Didaktik for lärare (Didactics for teachers), 4th edition. Stockholm: HLS Forlag. 138 p.
5. Holmberg O. (2003) Partner Schools. Journal Malmo School of Education. 4 p.
6. Linde G. (2003) The Meaning of a Teacher Education Reform: national story – telling and global trends in Sweden. European Journal of Teacher Education. Vol. 26. № 1. P. 109-122.
7. Lindström M. Beach D. (2015) Changes in teacher education in Sweden in the neo-liberal education age: Toward an occupation in itself or a profession for it self? URL: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/edui.v6.27020>.

Статья посвящена вопросу роли педагогической практики в становлении будущего учителя в Швеции. Выявлено, что успех педагогической практики зависит от выбора базового учреждения, оптимальной реализации самых методов и приемов работы в конкретных условиях, методического уровня и мастерства педагогов-практиков, которых личным примером активизируют творческую самостоятельность студентов в выполнении педагогических задач образовательной деятельности, помогают формированию добросовестного отношения к работе, ответственности, целеустремленности

Ключевые слова: партнерская школа, профессиональная подготовка, педагогическая практика, профессионально-педагогическая направленность, теоретическая подготовка.

The article deals with the role of pedagogical practice in becoming a future teacher in Sweden. The specifics of the organization and the content of pedagogical training of future teachers in higher education institutions in Sweden are investigated, it is found out that the positive experience of this country is based on pedagogical ideas - updated concepts or theories. It is the establishment of partnerships between universities and general education schools that will contribute to the quality of professional education of future teachers. It is underlined that the system of pedagogical teacher training in Swedish universities clearly shows the transition from instructive to constructive forms of education, where the central place in the learning process is the student. Classes are organized in such a way that the training is focused on the active use of the learned material. It is emphasized that professional pedagogical practice plays an extremely important, ultimately decisive role in the formation of students - future teachers - the skills and acquirement of a professional teacher. In the course of practical activity, students apply the acquired scientific and theoretical knowledge (in particular didactics, theory of education and individual methods) in direct pedagogical activity. It is revealed that the success of pedagogical practice depends on the choice of the basic institution, the optimal implementation of the most perfect methods and techniques of work in specific conditions, the methodological level and practice of pedagogical practitioners, who, by personal example, activate the students' creative independence in the fulfillment of pedagogical tasks of educational activity, help work, responsibility, commitment. These factors largely determine the professional applicability of a future specialist. It is concluded that taking into account the positive elements of the experience of teacher training in higher education in Sweden will increase the effectiveness of pedagogical activity and pedagogical practice as the final link of professional readiness of a specialist in Ukrainian vocational education.

Key words: affiliate school; vocational training, pedagogical practice, professional and pedagogical orientation, theoretical training.

УДК 373:364-322

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)/2-93-96

Турок Оксана Степанівна,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРОСВІТНИЦТВО В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

У статті на основі аналізу документів та наукових досліджень представлено дослідницький матеріал щодо екологічного просвітництва в умовах неформальної освіти у Словаччій. Проаналізовано основні нормативні документи, що визначають тенденції в сфері екологічної освіти Словаччини, зокрема «Стратегія екологічної політики Словаччини до 2030 року», «Концепція екологічної освіти до 2025 року», «Закон про охорону навколишнього середовища Словачької Республіки». Виявлено словацькі установи та організації, які здійснюють екологічне просвітництво в неформальній освіті.

Ключові слова: екологічна освіта, неформальна освіта, позашкільна освіта, екологічні організації, Словачька Республіка.

Постановка проблеми. Формування культури взаємодії людини з природою сьогодні є особливо актуальним. Ніякі загальні правила не спроможні забезпечити гармонію індивіда з оточуючим середовищем, якщо внутрішня мораль не стане джерелом відповідальності та орієнтиром вибору цінностей, попереджаючи непередуманість впливу на природу. Надзвичайно велика кількість людей в сучасному світі часто не замислюється над наслідками своїх щоденних вчинків та їхнього пролонгованого впливу на довкілля. Вперше критично оцінити ситуацію та донести до широкого загалу небезпеку вичерпності ресурсів Землі вдалося у першому звіті Римського клубу під назвою «Межі зростання» в 1972 р. Екологічна ситуація на планеті відтоді не багато покращилася, а, навіть, в деяких місцях погіршилася та має не тільки локальні, але й глобальні прояви (наслідки змін клімату, забруднення гідросфери, ґрунтів, зменшення біорізноманіття). Екологічна криза є викликом для сучасного суспільства і водночас вимагає нових підходів в подоланні розриву між існуючими знаннями, що дає традиційна (формальна) освіта та життєвими навичками і цінностями, які надає неформальна освіта.

Необхідність формування у підростаючого покоління екологічного світогляду зумовлена конкретними змінами в сучасному суспільстві: загостренням конфліктів у відносинах між людиною і природою, переходом до постіндустріальної стадії розвитку суспільства та глобалізаційними процесами.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. На розв'язання невирішених проблем екологічної освіти спрямовані дослідження таких вітчизняних і зарубіжних науковців М. Алексієвця, Ю. Берестень, В. Борейко, В. Вербицький,

О. Гнатів, Л. Ковпак, Л. Маєвська, Л. Манорик, Т. Мантула, А. Мехеда, Л. Пата, В. Титаренко та ін. Діяльності загальноосвітніх навчальних закладів у сфері екологічної освіти і виховання та особливостям їх взаємодії з громадськими екологічними організаціями присвячені праці: С. Вігер, А. Захлебного, К. Кушакова, Н. Пустовіт, Т. Саєнко, О. Сорочинської, Т. Юркової, Г. Ярчук та ін.

Питання формування світогляду підростаючого покоління та вплив на цей процес громадського екологічного руху досліджували О. Варго, О. Дідков, Д. Іванова, Н. Кардашук, О. Пашенко, Н. Чиренко, К. Чорна, О. Якименко та ін., у яких відмічається, що громадські екологічні організації є інститутами соціального виховання, які мають соціально-педагогічний потенціал впливу на молоде покоління і є важливим чинником соціалізації особистості та безпосередньо впливають на формування екологічного світогляду [4].

Феноменом екологічної освіти в Україні та країнах Європейського Союзу займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як А. Гончарук, Н. Терьохіна, І. Литовченко, О. Огієнко, О. Биковська, М. Кічула, А. Хамадаче (A. Hamadache), екологічною освітою та вихованням у галузі неформальної освіти – європейські вчені: Р. Адамішін, П. Репка (P. Repka), Е. Гутманова (E. Huttmanová), М. Швецова (M. Švecová), J. Ružicková, M. Nevřelová, B. Lehotská, J. Terek.

Дослідники наголошують, що один з способів подолати виклики сьогодення – це підвищити поінформованість населення, підвищити не тільки рівень освіченості, але й розвинути необхідні життєві навички. Необхідність формування у підростаючого